

raspoloženje za našo izložbu. Propaganda je bila svestrana. Izložbu su posjetili mnogi stranci turisti, pored švicarskih posjetilaca. Uspjeh je bio potpun i kritika je odala puno priznanje našem narodu, njegovoj umjetnosti i onima, koji su organizirali i postavili na tako uspješan način tu izložbu.

Dragovan Šepić

Résumé

EXPOSITIONS DE L'ART POPULAIRE DES PEUPLES DE YOUGOSLAVIE

Sur l'initiative du Gouvernement de la République Fédérative Populaire de Yougoslavie à Belgrade, en 1949—1952, plusieurs expositions de l'art populaire des peuples de Yougoslavie furent organisées à l'étranger. Ces expositions dont le matériel fut contribué, pour la plupart, par les Musées d'Ethnographie de Yougoslavie, ont eu lieu à Zurich, à Londres, à Edinbourg, à Oslo, à Stockholm, à Copenhague, à Bruxelles, à La Haye, à Rotterdam, à Amsterdam et, enfin, à Genève. Dans ce volume, le «Slovenski etnograf» publie des compte-rendus de toutes ces expositions.

DELO ETNOGRAFSKEGA MUZEJA V LJUBLJANI

od 1. decembra 1947 do 31. decembra 1953

Fanči Šarf

V I. letniku Slovenskega etnografa (str. 107 do 120) je bilo objavljeno obsežno poročilo o delu, problemih in nalogah Etnografskega muzeja v Ljubljani (odslej EM). To poročilo nas seznaja predvsem z delom muzeja od jeseni 1945 do 31. decembra 1947, poleg tega pa nam kritično prikazuje stanje muzejskih zbirk po osvoboditvi ter končno navaja naloge, ki jih bo treba uresničiti v bližnji in daljni bodočnosti. Poročilo v tem letniku Slovenskega etnografa obravnava nadaljnje delo EM od 1. decembra 1947 do 31. decembra 1953. Koliko je v času teh šestih let uspelo muzeju izpolniti razne naloge in koliko jih je preostalo še norešenih, bo pokazalo naše poročilo.

Spremembe v osebju. V letih 1948 do 1953 je bilo v EM v Ljubljani precej osebnih sprememb. Najprej naj navedemo, da se je pri opravljanju svoje službene dolžnosti, pri prepariranju etnografskih predmetov dne 12. februarja 1948 smrtno ponesrečil dolgoletni muzejski preparator Drago Vahtar. (Prim. Slovenski etnograf II, 1949, str. 129.) Po njegovi smrti je bil 18. februarja 1948 nameščen v muzej z nazivom restavratorja Ivan Rosulnik, ki pa je opravljal večidel preparatorska dela. Akad. slikar Maksim Gaspari, restavrator muzeja, je bil 29. februarja 1948 upokojen. Dne 1. julija leta 1948 je bila za restavriranje tekstilij honorarno nameščena upokojena strokovna učiteljica Frančiška Fajgel. Ivan Rosulnik je bil dne 30. maja 1949 premeščen na Solo za umetno obrt, njegovo delovno mesto pa je že 20. maja 1949 zasedel z nazivom preparatorja mizarški mojster Jože Pokovec. Dne 2. julija 1949 je bila v muzej premeščena učiteljica Frančiška Šarf, ki je prevzela posle drugega asistenta. Jože Pokovec je bil 30. septembra 1950 upokojen, a honorarno še nadalje opravlja prepara-

torske in druge posle. Asistent Milko Matičetov je bil 1. aprila 1952 premeščen na Inštitut za slovensko narodopisje pri Akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani, na njegovo mesto pa je bila 1. avgusta 1953 nastavljena kot kustos-pripravnik Marija Jagodic, dipl. etnolog-etnograf. Istega dne (1. avgusta 1953) je v muzeju nastopil službo France Benko, ki opravlja preparatorska in restavratorska dela. Frančiška Fajgel je 1. septembra 1953 zaradi bolezni prenehala z delom v našem muzeju.

Skupno ima EM v Ljubljani po 1. avgustu 1953 sedem nameščenecv na sistemiziranih mestih (pet strokovnih moči, enega pisarniškega referenta ter eno pomožno uslužbenko), poleg teh pa enega honorarnega nameščenca za mizarska dela in za pomoč pri tehničnih poslih.

Muzejskim potrebam pa sedanje število uslužbencev nikakor ne more zadostiti. Z rednimi vsakoletnimi znanstvenimi ekipami, ki jih organizira EM in o katerih bomo posebej poročali, se je delovno področje muzeja znatno povečalo. Tri ali celo štiri strokovne moči so vsako leto najmanj dva do tri mesece na terenu, vrhu tega pa je treba upoštevati priprave za terensko delo ter urejevanje, inventariziranje in prepariranje raznega etnografskega gradiva po končanem delu na terenu. Potem nam preostane še mnogo drugega dela: prepisovanje terenskih zapiskov, obdelava gradiva, proučevanje zbirk itd. Razumljivo je, da nam poleg rednega muzejskega dela ni mogoče z dosedanjim številom strokovnih nameščenecv zadovoljivo obvladovati vseh nalog, ki izhajajo iz povečanega muzejskega delovnega področja. Tudi v preparatorsko-restavratorskem oddelku bi potrebovali novih delovnih moči. Dosedanji preparator tov. Pokovec, ki kot honorarni nameščenec dela v muzeju v omejenem delovnem času, je zaposlen predvsem z mizarskimi deli, tov. Urhova pa ima dobri dve leti do upokojitve, zaradi česar bi bilo umestno že danes misliti na njeno naslednico. Edina pisarniška moč ima poleg redne administracije (v obdobju 1948 do 1953 skupno 5336 protokolnih števil) mnogo opraviti z urejevanjem strokovne knjižnice, z znanstveno korespondenco ter z mnogimi drugimi posli v zvezi z izdajanjem Slovenskega etnografa. Tudi v tem primeru je preobremenitev z delom očitna.

Takšen je torej položaj, ki v dovoljni meri upravičuje potrebo po novih delovnih močeh. Tako bi potrebovali še najmanj dva kustosa, enega preparatorja za lesene in kovinske predmete, v oddelku za prepariranje in restavriranje tekstilij pa bi bilo potrebno čimprej vpeljati v delo mlajšo moč, ki bi bila sprva honorarna, pozneje pa stalna. Končno bi nam bil zelo potreben knjižničar, ki bi poleg knjižnice urejeval še muzejski arhiv.

V ilustracijo bodi navedeno, da je n. pr. v Etnografskem muzeju v Beogradu, ki ima le eno tretjino predmetov več kot EM v Ljubljani, zaposlenih 26 uslužbencev.

Po novi odločbi o sistemizaciji delovnih mest, veljavni od 1. januarja 1954 dalje, je vprašanje osebja v EM v Ljubljani le deloma rešeno. Ta odločba namreč predpisuje našemu muzeju osem sistemiziranih delovnih mest, in sicer enega kustosa ravnatelja, dva kustosa, dva preparatorja, enega restavratorja, eno pisarniško moč ter enega služitelja.

Delovni sestanki in načrti ter izobraževanje nameščenecv. Vodstvo muzeja sklicuje konec vsakega meseca delovne sestanke, na katerih poročajo vsi nameščeneci o delu, opravljenem v minulem mesecu ter obravnavajo razna aktualna vprašanja. Na teh sestankih sestavlja delovni kolektiv muzeja v okviru letnega delovnega načrta delovni načrt za naslednji mesec.

Vodstvo muzeja pa skrbi tudi za izpopolnjevanje strokovnega znanja muzejskih nameščencev. Na študijskih sestankih se je obravnavala vrsta muzeoloških vprašanj (ureditev razstavnih zbirk, inventarizacija, depoji, prepiranje in restavriranje muzealij itd.). Poleg tega so mnogi nameščenci potovali v Maribor, Zagreb in Beograd, da se seznaniijo z metodami muzejskega dela v tamkajšnjih muzejih. Prav tako bi morali potovati v inozemstvo, med drugim zlasti v Gradec in na Dunaj, vendar pa so doslej vsa naša prizadevanja za omogočenje takih potovanj ostala žal brezuspešna.

Muzejske zbirke. Načrtno izpopolnjevanje muzejskih zbirk je ena glavnih nalog EM. Pri reševanju te naloge je muzejsko vodstvo upoštevalo dvojce vidikov: nabaviti si prvič predmete iz tistih etnografskih panog, ki so bile doslej v muzeju najslabše zastopane (n. pr. poljedelstvo, lov, živinoreja, domača obrt, ljudsko pravo itd.), in drugič, dobiti razne etnografske predmete iz tistih predelov Slovenije, ki so bili doslej v muzeju bolj ali manj zanemarjeni.

Če navedemo le nekaj najvažnejših etnografskih predmetov, ki smo jih v tem času pridobili, nam je takoj razvidno, da je muzej to svojo nalogo reševal z večjim ali manjšim uspehom in da ga v tem pogledu čaka še mnogo dela. Med številnimi predmeti, ki smo jih v tem času kupili, najdemo med drugim: brano z lesenimi klini iz Istre, staro oralo »špičmoh«
z rezovnico z Jezerskega, več preprostih domačih pasti, razno poljedelsko in vinogradniško orodje iz Istre in Dolenjske, veliko žitno skrinjo iz Petrušne vasi pri St. Vidu na Dolenjskem, iz Vodice pri Ljubljani pa dve stari poslikani skrinji za shranjevanje obleke. Po izvoru so zlasti pomembne štiri skrinje: iz Borjane pri Kobaridu, iz Soče (Bovško), iz goriških Brd in iz okolice Trsta. Zbirko predmetov iz domače hišne delavnosti oziroma domače obrti dopolnjujejo tkalske statve iz okolice Škofje Loke, star lončarski kolovrat in lončarsko posodje iz Bele krajine ter lončarski izdelki iz Ljubnega na Gorenjskem. S področja ljudskih običajev smo kupili tri pustne krinke iz Cerknega, leseno ženitovanjsko peto kolo z Jezerskega ter z rožami okrašeno ženitovanjsko štruko »bosman«
iz okolice Ljutomera. Zbirka ljudskih umetniških predmetov se je v zadnjih letih povečala za nekaj slik na steklo. Posebno pomembna sta v tej zbirki dva nova predmeta: votivna podoba iz Skaručne, ki nam predstavlja gorenjsko dekle s šapljem (18. stoletje) in panj z doslej najstarejšo datirano poslikano končnico (1705).

Končno moramo med važnejšimi muzejskimi pridobitvami v zadnjih šestih letih navesti več kompletnih starih ljudskih noš. Res da je število tekstilnih predmetov v našem muzeju razmeroma visoko, toda če pomislimo, da je imel muzej do leta 1945 poleg številnih delov noš le nekaj kompletnih noš, med katerimi pa ni bilo nobene noše iz Primorske, Koroške in Slovenske Istre, potem so nove pridobitve še večjega pomena. Tako smo si nabavili zimsko, pomladansko ter poletno žensko ljudsko nošo iz Škednja pri Trstu, žensko nošo iz Vipave, žensko nošo iz St. Jakoba v Rožu ter žensko in moško ziljsko nošo iz Koroške. Od ostalih novo kupljenih kompletnih noš naj navedemo še: žensko ljudsko nošo z Vranskega in z Vrhniške pri Ljubljani, žensko nošo iz Kobarida ter štiri belokranjske ženske noše: iz Poljan, mlajšo in starejšo žensko nošo iz Preloke pri Vinici in žensko nošo iz Marindola. Od gorenjskih ljudskih noš smo kupili tri kompletne moške noše, žensko ljudsko nošo z Bleda ter tri moške rjave kožuhe iz Bohinja. Po izvoru so pomembni tudi nekateri deli noš, kot n. pr. peča iz okolice Idrije, peča s Cerkljanskega, ruta, peča in moška poročna srajca iz breginjskega kota na Tolminskem itd.

Dalje moramo poudariti, da je muzej po osvoboditvi na novo pričel z odkupovanjem starih ljudskih glasbil. Razen nekaj pastirskih piščali ni bilo do nedavnega v muzeju nobenega starega glasbila. Danes imamo le-teh že celo manjšo zbirko: dve harmoniki iz 19. stoletja, stare citre, švrkovnico, kitaro in več preprostih glasbil iz siršča.

Poleg načrtnega kupovanja naj omenimo tudi priložnostne nakupe raznih etnografskih predmetov, ki so važni kot variante k starejšim predmetom v naših zbirkah. Tako je muzej odkupil večje število peč, avb, rut, svilenih trakov, pasov, predpasnikov, nakita itd. Med temi je tudi nekaj povsem novih predmetov, ki jih muzej doslej večidel ni poznal (n. pr. moško in žensko spodnje oblačilo itd.). Od ostalih tekstilij naj navedemo prte, prevleke za blazino (od katerih je ena iz Koroške) in podobno. Med priložnostnimi nakupi najdemo tudi mnogo predmetov iz drugih etnografskih panog, kot n. pr. iz domače obrti, gospodarstva in gospodinjstva, ljudske umetnosti itd.

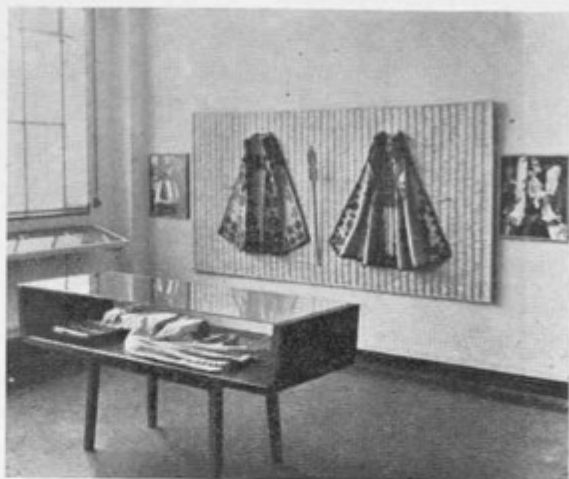
Tudi darovani predmeti predstavljajo pomembno izpopolnitev zbirk EM. Darovalce bi mogli naštet v dveh skupinah: prvi so darovalci, ki so se sami velikodušno spomnili muzeja, druge pa so obiskali na podeželju člani naših etnografskih ekip ali pa muzejski uslužbenci o priliki študijskih in drugih potovanj. V prvi skupini moramo predvsem omeniti tov. Janka Spreitzerja, sodelavca »Triglav filma«, ki je ob snemanju filmov na terenu marljivo zbiral etnografske predmete za opremo notranjščine, po končanem filmanju pa posredoval, da je »Triglav film« odstopil vse te predmete našemu muzeju. Tako smo dobili staro, lepo okrašeno zidno omarico iz Martuljka, tesarsko skrinjo s strešnim pokrovom iz Halož ter od prav tam še dve preprosto izdelani (deloma pleteni) omari za shranjevanje živil, star stol, zibko, brento, koš za čebele, vile, obločni koš, dva iz slame spletena okraska (»duheka«) in več vrst starega domačega posodja. Tov. J. Spreitzer je o vseh teh predmetih zbral tudi podrobne podatke. Slovensko-hrvatska prosvetna zveza v Kopru nam je podarila brško partersko nošo iz Slovenske Istre. Avgust Jug iz Ljubljane je v svoji oporoki zapustil muzeju kompletno, zelo dobro ohranjeno žensko ljudsko nošo iz Solkana pri Gorici (konec 18. stoletja). Nadalje so nam še darovali: Darinka Zelinko, nameščenska Narodnega muzeja v Ljubljani, otroški ošpetelj in špenzar po kroju gorenjske ženske noše iz srede 19. stoletja, Anica Martelanc iz Trsta jopo in ošpetelj tržaške okoličanske noše, Frančiška Fajgel, naša bivša honorarna uslužbenka, 27 umetno obrtnih izdelkov ženskega ročnega dela, Filip Vrtovec iz Šembida pri Vipavi pa sedem primerkov starega tržaškega kuhinjskega posodja.

Članom naših etnografskih ekip je bilo na terenu podarjenih skupno 769 etnografskih predmetov. Ti predmeti so pomembni zategadelj, ker so bili večidel načrtno pridobljeni in ker v marsičem izpolnjujejo znatne vrzeli v naših muzejskih zbirkah. Pa tudi krajša potovanja so bila v tem pogledu uspešna. Tako smo s študijskega potovanja po Prekmurju prinesli več značilnih lončarskih izdelkov ter lončarskega orodja, iz obmejnih krajev Slovenskega Primorja pa nekaj predmetov iz planšarstva ter s področja običajev in verovanj. V Gorjah pri Bledu so nam podarili zbirko kravjih zvoncev ter zvonec v raznih fazah izdelave, na Blokah pa stare bloške smuči in pripravo za krivljenje smuči. Dalje nam je zadruga »Suha roba« v Sodražici na Dolenjskem podarila kolekcijo lesenih izdelkov (90 kosov), Lončarska produktivna zadruga v Komendi pa 23 raznih lončarskih izdelkov.

Vsem darovalcem se EM v Ljubljani najlepše zahvaljuje za podarjene predmete.

Z razstave ljudske umetnosti narodov Jugoslavije

Sl. 12. Haag 1952

Iz novih razstavnih zbirk Etnografskega muzeja v Ljubljani

Foto: B. Orel

Sl. 1—4 (od leve proti desni): Slovenska ženska ljudska noša
iz Ziljske doline na Koroškem, iz Škednja pri Trstu, iz Solkana pri Gorici
in iz Rateč pri Kranjski gori

Nekaj predmetov so nam odstopile muzejske in druge ustanove. Bivša Zbornica za trgovino, obrt in industrijo nam je odstopila v trajno last pet albumov z vzorci čipk, medtem ko nam je Mestni muzej v Ptujju poslal 30 izvenevropskih etnografskih predmetov, Mestni muzej v Ljubljani pa 14. Od Federalnega zbirnega centra smo dobili skupno 551 predmetov, med katerimi predstavlja brkinska moška ljudska noša največjo etnografsko vrednost. Od ostalih predmetov FZC naj omenimo nekaj skrinj, starih stenskih ur, nabožno ljudsko plastiko, slike na steklo ter večje število delov južnoslovanskih noš. Zal pa je večji del teh predmetov brez kakršnih koli podatkov in nam bo njih inventarizacija brez dvoma delala težave. Na splošno moramo poudariti, da smo si od FZC obetali mnogo več etnografskega gradiva. Zlasti velja to za slovenske ljudske noše.

V času od 1. decembra 1947 do 31. decembra 1953 so muzejske zbirke narasle za 2081 novih predmetov; od teh je bilo 566 kupljenih, 880 darovanih in 635 odstopljenih.

Poučno je še navesti, koliko predmetov pripada posameznim etnografskim področjem. Največ predmetov je bilo zbranih iz raznih panog gospodarstva, in sicer 681 predmetov, nakar sledе noše in druge tekstilije s 538 predmeti, ljudska umetnost s 155 predmeti, ljudsko pravo s 45 predmeti itd. V teh številkah se najboljše kažejo rezultati naših dosedanjih načrtnih prizadevanj v pogledu izpopolnitve muzejskih zbirk. Zanimalo bo dalje, kakšno je številčno stanje predmetov glede na njih provenienco iz določenih predelov slovenskega ozemlja. Če si to pobliže ogledamo, vidimo, da smo v tem času zbrali 531 predmetov z Dolenjskega, 373 z Gorenjskega, 331 iz Slovenskega Primorja in Istre, 100 iz Bele krajine, 47 iz Prekmurja, 38 s Koroškega, 14 iz Stajerske itd. Te številke nas v posameznih primerih še ne morejo povsem zadovoljiti (pri tem moramo seveda upoštevati, da smo pri zbiranju predmetov mislili na potrebe krajevnih muzejev v Tolminu, Novem mestu in Novi Gorici), vendar smemo trditi, da se stanje etnografskih predmetov v našem muzeju po provenienci zboljšuje. Čaka pa nas v tem pogledu še mnogo načrtnega dela.

Po vseh novih pridobitvah ima sedaj EM v Ljubljani okoli 11.500 etnografskih predmetov. Pri tem številu pa nismo upoštevali dveh večjih etnografskih izvenevropskih zbirk iz zaplenjene imovine pa tudi ne 363 panjskih končnic, katere smo prevzeli od Čebelarskega društva. Te panjske končnice so bile shranjene v neprimernih prostorih, zaradi česar smo jih v sporazumu s Čebelarskim društvom sprejeli v muzej.

Novi etnografski predmeti so nedvomno obogatili naše zbirke. Če bomo z zbiranjem predmetov v tej smeri nadaljevali, smemo upati, da bo EM v do glednem času razpolagal z večjimi in, kar je zelo važno, s popolnejšimi zbirkami tako glede na razne etnografske panoge kakor tudi glede na celotno slovensko ozemlje.

Preparatorsko-restavratorsko delo. Na področju prepariranja in restavriranja zbirk je EM v Ljubljani v letih 1948 do 1953 opravil veliko delo. Poleg novih etnografskih predmetov smo preparirali številne starejše predmete, ki so bili še izza predvojnih časov izpostavljeni nevarnosti propadanja na vlažnih kletnih hodnikih ter podstrešjih. Nadalje so bile vnovič preparirane mnoge zbirke drugih starejših lesenih in železnih predmetov. Skupno je bilo v tem času prepariranih 2020 lesenih ter 1410 kovinskih etnografskih predmetov. Med prepariranimi predmeti je bilo mnogo takih, ki so glede na njihovo

skrajno slabo stanje terjali poseben, večkrat precej dolgotrajen preparatorski postopek. Preparatorsko delo je tudi čestokrat imelo značaj mizarskega popravila. Ko to omenjamo, pa ne smemo prezreti še raznih drugih mizarskih del, s katerimi je bil zaposlen preparator našega muzeja. Popravljenega je bilo mnogo upravnega inventarja in med drugim prirejena omara za shranjevanje tekstilij ter izdelana povsem nova omara za slikovno gradivo z raziskanih terenov. Vse to delo pa je bilo opravljeno v zelo težkih okoliščinah. Do lanskega leta je bila kletna mizarska delavnica edini delovni prostor našega preparatorja. Dasiravno je sanitarna inšpekcija že leta 1951 prepovedala uporabo vlažnih kletnih prostorov za preparatorsko delavnico, pa je Narodni muzej kot lastnik zgradbe, v kateri gostuje naš muzej, mogel našo veliko stisko v pogledu preparatorske delavnice omiliti edinole tako, da je zasilno pripravil za delovni prostor del kleti, ki je do tedaj rabila za shranjevanje kuriva. Vendar pa je ta prostor povsem neopremljen ter ga moremo za zdaj uporabljati le za prepariranje večjih lesenih predmetov.

Enako skrb je muzej posvetil prepariranju oziroma konserviranju ter restavriranju tekstilij. Važno delo je bilo opravljeno s ponovno natančnejšo ureditvijo vseh tekstilnih predmetov, čemur je nato sledilo načrtno konserviranje in restavriranje. Skupno je bilo v tem času konserviranih 2200 tekstilij, restavriranih pa 490. Povrh tega smo redno letno prezračevali in presuševali vse tekstilne predmete na muzejskem dvorišču.

Nadalje ne smemo pozabiti izrednega restavratorskega dela, ki ga je v tem času opravil naš muzej. Maja 1948. leta smo sprejeli v restavriranje pet ročno tkanih gobelinov v skupni izmeri 75 m². Gobelini izvirajo iz francosko-belgijskih manufaktur »Audenarde« iz 16. do 18. stoletja. Po temeljitem očiščenju se je njih restavriranja lotila honorarna uslužbenka Franciška Fajgel. Delo je trajalo do konca leta 1950. Gobelini so bili že dvakrat nestrokovno restavrirani, zaradi česar je bilo treba imeti pri tretjem restavriranju veliko znanja, pa tudi potrpljenja. Pri tem delu nam je nabava materiala povzročala velike težave. Pogosto smo morali to vprašanje rešiti v lastnem področju: volno, svilo in sukanec smo morali sami barvati, da smo dobili ustrezne barve. Očiščene, restavrirane in konservirane gobeline smo izročili v varstvo Narodnemu muzeju v Ljubljani.

Kakor za prepariranje lesenih in kovinskih predmetov, tako tudi za konserviranje in restavriranje tekstilij nimamo ustreznega delovnega prostora. Dolgotrajna bolezen muzejske nameščenke Jelke Urhove je potrdila pravilnost odločbe sanitarne inšpekcije, ki je prepovedala uporabo kletnih prostorov. Toda tov. Urhova je tako ostala brez delovnega prostora ter mora trenutno delati v muzejski pisarni, v kateri pa so že trije drugi nameščenci.

Depoji. Za shranjevanje vseh svojih zbirk ima EM na razpolago dva manjša prostora v zgradbi Narodnega muzeja in en večji kletni prostor v Moderni galeriji, potem pa vitrine in skrinje v razstavnih dvoranah. V prvih dveh prostorih, to je v zgornjem delu foto-temnice ter v podstrešni sobi (v bivšem Tratnikovem slikarskem ateljeju) hranimo predvsem manjše lesene in kovinske predmete ter keramično zbirko, v depozu Moderne galerije pa večje predmete, med njimi zlasti pohištvo kakor skrinje, v le-téh pa tudi mnogo manjših železnih in lesenih predmetov. Temnica in podstrešni depo sta s predmeti občutno prenatrpana in terjajo zaradi tega redni pregledi zbirke mnogo časa in truda. Z depojem v Moderni galeriji si je muzej sicer pridobil razmeroma velik prostor za svoje zbirke, vendar pa je spojenih z njim veliko nevšečnosti zaradi talne vode, ki zlasti poleti povzroča na predmetih plesen.

V tem prostoru tudi ni potrebnih omar in polic, in je treba zato skrbno paziti, da ne izgubimo pregleda nad deponiranimi predmeti.

Za tekstilne predmete pa naš muzej sploh nima posebnega depoja. Pomagati si moramo večinoma z razstavljenimi skrinjami in s shrambenimi prostori v spodnjem delu razstavnih vitrin, kjer imamo v večjih škatlah spravljene tekstilije. Res da ta način shranjevanja tekstilij ni ravno vzoren, toda v primeri z drugimi etnografskimi predmeti moramo biti z njim še kar zadovoljni.

Vodstvo muzeja se zaveda, da mora svoje zbirke v kakršnih koli pogojih kar najboljše ohraniti za bodočnost, in si stalno prizadeva, kako bi v okviru danih možnosti izboljšalo metode shranjevanja svojih zbirk. Tako so bile v zadnjih letih preurejene vse zbirke v vseh depojih, razen tega pa so bile v podstrešnem depoju nameščene posebne police za panjske končnice in posebna omara za večje tekstilne predmete, kakor so krila, suknjiči in podobno.

Jasno je, da v takih okoliščinah niti misliti ne moremo na ureditev študijskega depoja, ki bi ga nujno potrebovali.

Inventarizacija. Po poročilu o delu EM v prvem letniku Slovenskega etnografa bo treba vse zbirke EM na novo inventarizirati, poleg tega pa uvesti posebej kartotečni sistem v evidenčne in druge namene. Glede na inventarne številke imamo v muzeju opraviti predvsem s tremi skupinami predmetov. V prvo skupino sodijo predmeti, ki jih je novo osnovani EM leta 1923 prevzel od etnografskega oddelka Narodnega muzeja, naslednika bivšega Kranjskega deželne muzeja. Te predmete je EM inventariziral od št. 1 do št. 3515. V drugi skupini so predmeti, ki jih je EM pridobil od leta 1923 dalje ter jih je zopet inventariziral od št. 1 do št. 3262. V tretji skupini pa so predmeti, nabavljeni po osvoboditvi. Le-té je pričel EM inventarizirati s št. 5801, upoštevajoč pri tem razne napake prejšnje inventarizacije. Predmeti druge skupine bodo potemtakem morali dobiti nove inventarne številke, na kar je muzej po osvoboditvi mislil, ko je upoštevajoč razne korekture v inventarni knjigi preskočil toliko inventarnih števil, kolikor predmetov bo moralo dobiti nove številke. Tako bodo predmeti, inventarizirani po osvoboditvi, obdržali svoje številke.

V zadnjih letih smo inventarizaciji posvetili več pozornosti kakor kdaj koli prej. Uspeli smo, da smo v tem pogledu na tekočem, to se pravi, da so z izjemo zbirk FZC inventarizirani domala vsi predmeti, ki so prišli v muzej po osvoboditvi. Tudi vsebinska stran inventarizacije ustreza vsem sodobnim muzeološkim zahtevam. Zaradi premajhnega števila delovnih moči pa žal še nismo prišli do tega, da bi pričeli s ponovno inventarizacijo starih muzejskih zbirk ter uvedli poleg glavne inventarne knjige kartotečni sistem. Dokončna ureditev tega vprašanja je ena najvažnejših nalog internega muzejskega dela v bližnji bodočnosti.

Razstava zbirk. Leta 1947 smo preuredili naše zbirke v treh novih razstavnih dvoranah. S to razstavo pa se nismo zadovoljili, ampak smo jo vsa ta leta izpopolnjevali in izboljševali. Predvsem smo postopoma razstavili nekatere novo pridobljene predmete. V prvi dvorani ljudske materialne kulture smo izboljšali razstavo lova, s tem da smo železne pasti nadomestili z domačimi lesenimi, ki smo jih prinesli s terena. Dalje smo razstavo živinorejskih predmetov dopolnili z značilnimi »telengami«, staro volovsko opremo z Dolenjskega. Na srednjem razstavnem prostoru v dvorani smo na novo razstavili staro oralo »špičmoh« z Jezerskega ter brano z lesenimi klini iz Istre. Dodatno pod karto slovenske kmečke hiše smo razstavili makete nekaterih značilnih gospodarskih poslopij z Dolenjskega: pod, kašča, kozolec »samec« in kozolec

»toplara«. Na novo smo razstavili tudi veliko staro tesano skrinjo za žito iz Petrušne vasi na Dolenjskem.

V dvorani slovenske ljudske noše smo z razstavo petih novih kompletnih noš mnogo prispevali k čim popolnejši podobi slovenske ljudske noše v našem muzeju. Obiskovalec muzeja more danes videti staro goriško žensko ljudsko nošo, tržaško okoličansko tako imenovano brško žensko nošo iz Škednja pri Trstu, ziljsko žensko nošo, pravilno belokranjsko-poljansko nošo in nošo Ljubljankinje (Šiška). Ostale noše (ljubljsko okoličansko iz prve polovice 19. stoletja, Gorenjca in Gorenjko ter rateški par) smo preuredili in ob tej priliki zamenjali posamezne dele noš s pristnejšimi. Novo razstavljena maketa čebelnjaka, izdelana po originalu na Dolenjskem, pomaga k boljšemu razumevanju poslikanih panjskih končnic v dvorani ljudske umetnosti. Dalje smo v tej dvorani izmenjali razstavljene pirhe, male kruhke in pipe. Na novo je razstavljena izrezljana trentarska skrinja.

Število razstavljenih predmetov se je v zadnjih letih zvišalo od 635 na 664, kar pa spričo prenatrpanih depojev prav malo pomeni. Obseg naših razstavnih prostorov je neznaten, vitrine pa so zastarele. Vse to nam ne dopušča, da bi mogli bistveno izboljšati našo dosedanjo razstavo.

Slikovno gradivo. Če povemo takoj ob začetku, da hrani muzej danes nekaj nad 8500 fotoposnetkov, večidel z negativi ter okoli 5000 risb in slik in če še pojasnimo, da smo starejši del tega gradiva prevzeli po osvoboditvi deloma v neurejenem stanju, nas to v veliki meri opravičuje, da naš muzej do danes še nima inventariziranih vseh fotografij z negativi in ostalega slikovnega gradiva, niti še nima o tem gradivu potrebne evidenčne kartoteke. Res da smo do leta 1947 uredili precejšnji del fotonegativov, toda delo je zastalo, ker premajhno število delovnih moči vsemu ni bilo kos. En sam nameščenec je moral pogosto opravljati dvoje: inventarizirati etnografske zbirke in slikovno gradivo. Tako smo mogli starejše fotogradivo le primerno urediti, medtem ko smo vse povojno fotogradivo inventarizirali ter ga pregledneje uredili v albumih. S tem smo v veliki meri dosegli, da more naša fototeka neovirano služiti raznim praktičnim namenom.

Med novimi pridobitvami moramo na prvem mestu omeniti po številu in vsebini bogate zbirke fotografij z doslej sistematično raziskanih desetih terenov. S temi zbirkami se je naša fototeka povečala za 3968 novih fotografij. Prav tako so z ostalih študijskih in drugih potovanj po terenu muzejski nameščenci prinesli nad 700 fotoposnetkov dragocenega dokumentarnega značaja. Novo fotogradivo je večidel z Dolenjskega, iz Istre, Primorske, Cerkljanskega, Notranjskega, Bele krajine ter iz raznih drugih etnografsko manj znanih krajev Slovenije. Lepo zbirko fotografij iz Haloz nam je s posredovanjem tov. Janka Spreitzerja podaril »Triglav film«, od študentske etnografske ekipe pa smo si nabavili posnetke iz njihove prve delovne akcije na Koroškem.

Fotokopije izdelujeta za naš muzej vestna in prizadevna fotografa Moderne galerije tov. Joško Šmuc in Hugo Hibšer.

Poleg fotografij pa se je naše slikovno gradivo povečalo tudi s številnimi novimi risbami in slikami. Zopet moramo na prvem mestu navesti etnografske ekipe, katerih člani so doslej napravili na terenu 2198 prostoročnih risb in slik, od katerih je največ perorib s tušem, poleg tega pa še 278 tehničnih risb s tušem (tlorisov, narisov, fasad itd.). Od ostalih večjih tovrstnih pridobitev naj navedemo 60 risb in slik s potovanja po severni Primorski in Cerkljanskem ter večje število risb s Koroškega. Tudi 13 slik ljudskih noš iz

severne Primorske (rekonstrukcije M. Ložar na osnovi zapisanega ustnega izročila) štejejo med dragocene nove pridobitve. Dalje smo si oskrbeli pet novih kopij ljudskih noš iz zbirke akvarelov Nikole Arsenovića, ki jo hrani Etnografski muzej v Beogradu. EM je v zadnjih letih odkupil tudi 12 večjih slik z raznimi etnografskimi motivi. Te slike so dela znanih slikarjev: Birolle, Miheliča, Piščančeve, Gerlovičeve in nekaterih nepoznanih starejših slikarjev.

Knjižnica. Vprašanje muzejske strokovne knjižnice postaja vedno bolj nujno iz dveh razlogov: za nove knjige nam primanjkuje prostor, zakaj knjižnica je nameščena v muzejski pisarni, ki pa je obenem delovni prostor dveh strokovnih in ene administrativne moči. Dalje pa bi za sprotno urejevanje knjižnice, kakor smo že povedali, potrebovali knjižničarja, ki bi mogel biti poleg tega zaposlen še z urejevanjem arhiva (rokopisi, zapisi itd.). Če danes opravlja pisarniška moč hkrati tudi knjižničarske posle, je to le začasna rešitev tega vprašanja.

Od konca leta 1947 je knjižnica narasla za 1252 primerkov in šteje danes 3777 knjig. Z vso sodobno etnografsko-folkloristično literaturo — domačo in inozemsko — izpopolnjujemo knjižnico pretežno v obliki zamenjav za naš časopis Slovenski etnograf (doslej 676 zamenjav). Poleg tega smo kupili 379 knjig, v dar smo jih prejeli 157, v oceno pa 40.

Med knjigami in publikacijami, ki smo jih v zadnjih šestih letih pridobili na razne načine iz inozemstva, je mnogo tehtnega etnografsko-folklorističnega in drugega tiska iz Avstrije, Nemčije, Švice, Italije, Portugalske, Francije, Anglije, Amerike, Poljske in iz nordijskih držav.

V področje knjižnice sodi tudi izrezovanje člankov, objav, poročil in slik etnografskega značaja, ki jih prinašajo naši časniki. Ta izrezan tisk, ki ga opremimo z vsemi bibliografskimi podatki, lepimo v posebne knjige. Muzej hrani tako že nad 800 raznih objav, bolj ali manj važnih za etnografijo.

Terensko delo. EM bi brez dvoma ne mogel uspešno reševati svojih muzeoloških in etnografskih znanstvenih ter ljudsko-prosvetnih nalog, če bi ne bil v najtesnejših stikih s terenom, to je z raznimi etničnimi območji slovenskega ozemlja. Vodstvo EM je prav v teh zadnjih šestih letih posvetilo terenskemu delu veliko pozornosti.

V prvi vrsti je bilo s terenskim delom povezano načrtno nabavljanje novih etnografskih predmetov, zaradi katerega so muzejski nameščenci potovali na Gorenjsko, Štajersko, Kras, v Belo krajino, Prekmurje, Slovensko Primorje, Trst itd. Dalje je bilo v raznih krajih oziroma predelih opravljenih nekaj posebnih raziskovanj: Predgrad in Preloka v Beli krajini (noša), Bloke (smučarstvo), Jezersko in Šenčur (oranje, noša idr.), Ljubno na Gorenjskem (lončarstvo), Gorjuše nad Bohinjem (piparstvo), Mevkuš in Višelnica na Gorenjskem (izdelovanje živinskih zvoncev), Cerkno (pustne krinke), Dolenja in Gorenja Trebuša, Vojsko itd. (razna etnografska področja), Idrija in Ziri (čipkarstvo), okolica Ribnice in Sodražice, Sv. Gregor pri Velikih Laščah (suha roba), okolica Postojne (razna etnografska področja), Saleška dolina (glasba), Prekmurje (lončarstvo), razni kraji v Sloveniji (pesništvo in pripovedništvo) itd. Mnogo potovanj je narekovalo varstvo etnografskih spomenikov, poleg tega pa je bilo treba velikokrat potovati zaradi pregledov določenih terenov pred sistematičnim etnografskim raziskovanjem.

Povsem novo poglavje v delovanju EM pa se začelja s sistematičnimi etnografskimi raziskovanji slovenskega ozemlja. Po prvem raziskovanju leta 1948 na Dolenjskem, o katerem smo obširneje poročali v II. letniku Slovenskega etnografa in ki nam je prineslo potrebne izkušnje, smo s sodelo-

vanjem članov naše etnografske ekipe sestavili poseben vprašnik za naše nadaljnje terensko delo z ekipami. Po tem delovnem priročniku, ki seveda še ni dokončen, zajema naše sistematično etnografsko delo na terenu vprašanja iz tehle panog ljudske materialne, socialne in duhovne kulture: 1. Naselje, kmečki dom, hiša, gospodarske in druge pritikline; 2. notranja hišna oprema; 3. zbiralno gospodarstvo; 4. lov; 5. poljedelstvo; 6. živinoreja; 7. sadjarstvo; 8. vinogradništvo; 9. čebelarstvo; 10. prehrana; 11. promet; 12. obrt in trgovina; 13. noša; 14. običaji; 15. pravo in pravni običaji ter socialna statistika; 16. medicina; 17. ljudske knjige; 18. verovanja; 19. ljudsko znanje; 20. pesništvo in pripovedništvo (pesem, ljudski pesniki, pregovori, uganke, pravljice, pripovedke, šaljive prigode, ljudski napisi, ljudska dramatika, ljudski jezik); 21. glasba in ples (petje, ples, glasbila, izrazi v zvezi z glasbo in plesom); 22. otroške igre; 23. umetnost.

Od leta 1948 do 1953 je raziskovalo razna območja na Dolenjskem, v Slovenski Istri in na Primorskem deset etnografskih ekip. Naj na kratko navedemo vsa dosedanja raziskovanja po časovnem redu:

1. Od 1. avgusta do 15. oktobra 1948: Šentjurij-Škocjan in deloma Turjak na Dolenjskem (pri teh krajevnih imenih so mišljena območja bivših KLO). Ekipa je štela 17 sodelavcev (6 etnografov, 1 profesor arhitekt, 1 učitelj, 1 fotograf, 4 univ. slušatelji, 3 dijaki Šole za umetno obrt in 1 gospodinja). S tega terena smo prinesli 40 zvezkov z zapiski, izpolnjene statistične obrazce za vse hiše gornjih bivših KLO, 343 fotoposnetkov, 207 prostoročnih in 63 tehničnih risb ter 107 etnografskih predmetov. (Več o delu prve ekipe glej v poročilu v Slovenskem etnografu II, 1949, str. 111—115.)

2. Od 1. avgusta do 1. oktobra 1949: Šmarje-Sap in Polica pri Grosupljem na Dolenjskem. V ekipi je sodelovalo 15 ljudi (5 etnografov, 3 učitelji, 3 univ. slušatelji in 4 dijaki Šole za umetno obrt). Zbrano gradivo: 42 zvezkov z zapiski, izpolnjeni statistični obrazci za vse hiše v tem območju, 331 fotoposnetkov, 165 prostoročnih in 44 tehničnih risb ter 145 etnografskih predmetov.

3. Od 15. septembra do 25. oktobra 1949: Dekani, Skofije, Osp v Slovenski Istri. Skupno 13 sodelavcev (4 etnografi, 1 profesor arhitekt, 1 arhivar, 3 dijaki Šole za umetno obrt in 4 dijaki gimnazije v Kopru). Gradivo: 35 zvezkov z zapiski, 408 fotoposnetkov, 124 prostoročnih in 36 tehničnih risb ter 75 etnografskih predmetov.

4. Od 1. do 30. julija 1950: Marezige in Boršt v Slovenski Istri. 16 sodelavcev (4 etnografi, 2 profesorja, 1 arhivar, 1 učitelj, 3 dijaki Šole za umetno obrt in 5 gimnazijskih dijakov iz Kopra in Trsta). Gradivo: 39 zvezkov z zapiski, 345 fotoposnetkov, 87 prostoročnih in 37 tehničnih risb ter 12 etnografskih predmetov.

5. Od 15. avgusta do 15. septembra 1950: Št. Vid pri Stični, Dob, Radohova vas na Dolenjskem. Skupno 18 sodelavcev (7 etnografov, 1 učitelj, 1 grafik, 4 univ. slušatelji, 5 dijakov Šole za umetno obrt). Gradivo: 47 zvezkov z zapiski, 565 fotoposnetkov, 233 prostoročnih in 22 tehničnih risb ter 145 etnografskih predmetov.

6. Od 3. julija do 3. avgusta 1951: Kobarid, Borjana, Breginj in Logje. Sodelavcev 17 (6 etnografov, 1 grafik, 6 univ. slušateljev, 3 dijaki Šole za umetno obrt in 1 slušatelj Akademije za glasbo). Gradivo: 69 zvezkov z zapiski, 453 fotografij, 505 prostoročnih in 18 tehničnih risb ter 32 etnografskih predmetov, poleg tega pa za Tolminski muzej 162 predmetov.

7. Od 1. do 30. oktobra 1951: Mokronog, Bistrica, Trebelno in deloma Sent-rupert na Dolenjskem. Sodelavcev 8 (5 etnografov, 1 grafik in 2 univ. slušatelja). Gradivo: 33 zvezkov z zapiski, 311 fotoposnetkov, 105 prostoročnih in 11 tehničnih risb ter 86 etnografskih predmetov, od katerih smo jih 71 odstopili Muzeju za Dolenjsko v Novem mestu.

8. Od 1. do 31. julija 1952: Bovško ozemlje (Trenta, Soča, Bovec, Cezsoča, deloma Log pod Mangartom itd.). Sodelavcev 11 (7 etnografov, 1 ilustrator, 1 univ. slušatelj, 2 dijaka Šole za umetno obrt). Gradivo: 33 zvezkov z zapiski, 398 fotoposnetkov, 188 prostoročnih in 11 tehničnih risb ter 44 etnografskih predmetov.

9. Od 15. avgusta do 13. septembra 1952: Šentjernej na Dolenjskem. Sodelavcev 9 (4 etnografi, 1 arhivar, 1 ilustrator, 2 univ. slušatelja, 1 dijak Šole za umetno obrt). Gradivo: 24 zvezkov z zapiski, 286 fotoposnetkov, 255 prostoročnih in 24 tehničnih risb ter 8 etnografskih predmetov.

10. Od 1. do 31. avgusta 1953: Goriška Brda. Sodelavcev 13 (7 etnografov, 1 restavrator, 1 ilustrator, 3 univ. slušatelji, 1 študent Akademije za upodabljanje umetnost). Gradivo: 33 zvezkov z zapiski, 548 fotoposnetkov, 329 prostoročnih in 12 tehničnih risb ter 26 etnografskih predmetov. (Za okrajni muzej v Novi Gorici smo jih evidentirali okrog 50.)

Po desetem raziskovanju smo pospešili prepisovanje terenskih zapiskov na posebne kartotečne liste. Upamo, da bo to delo v letu 1954 toliko napredovalo, da bomo jeseni 1954 mogli pripraviti za tisk naše prvo poročilo o terenskem delu na Dolenjskem. Iz tega poročila in vseh kasnejših bodo razvidni raziskovalni rezultati našega sistematičnega dela na terenu. S terenskim delom pa bomo seveda hkrati vztrajno nadaljevali ne glede na razne težkoče.

Znanstveno delo. V muzeju so zbirke glavni predmet znanstvenega proučevanja. Ne moremo si misliti dobre sistematske ali tematske razstave, ne da bi bile razstavljene zbirke poprej primerno proučene. Iz prakse pa moramo priznati, da proučevanje muzejskih zbirk nikakor ni enostavno vprašanje in da je z njim povezanega mnogo dolgotrajnega dela na terenu in v muzeju.

V našem muzeju je bilo po osvoboditvi pred veliko preureditvijo razstave in po njej proučenih mnogo predmetov iz posameznih etnografskih panog. Precejšnji del tega proučevanja je deloma še v zapiskih in slikovnem gradivu in čaka na objavo, deloma pa je razviden iz inventarne knjige in kasnejšega preurejevanja naših razstavnih zbirk. Nekatere razstavljene ljudske noše je bilo treba na terenu natančneje proučiti in zbrati o njih čim izčrpnije podatke. To velja zlasti za gorenjsko nošo iz Rateč pri Kranjski gori, ki je pri njeni preureditvi sodelovala M. Bohinec, ter za belokranjsko žensko nošo iz Poljan. Rezultati naših sistematičnih etnografskih raziskovanj kmečkega podeželja pa nam po drugi strani ustvarjajo zanesljive osnove za proučevanje cele vrste zbirk v našem muzeju, o katerih je bilo doslej naše znanje spričo površne inventarizacije Kranjskega deželnega muzeja zelo pomanjkljivo.

Sicer pa je treba na splošno ugotoviti, da je v našem muzeju izpopolnjevanje raziskovalnih nalog, ki nam jih zastavljajo zbirke, sredi največjega razvoja. Tako proučujemo zdaj vsebinsko plat poslikanih panjskih končnic, stare lončarske delavnice in njih izdelke v Ljubnem na Gorenjskem, slovenske ljudske noše v 19. stoletju, ljudsko smučarstvo na Blokah na Notranjskem, stare pluge in orala itd. V zadnjem času je postala predmet našega temeljiterega pregleda in proučevanja tako imenovana Grebenčeva etnografska zbirka. Tudi ostalega etnografskega gradiva ne smemo prezreti, tako n. p.

študija slovenske ljudske noše v zbirki akvarelov Nikole Arsenovića (prim. poročilo B. Orla v Zborniku Etnografskega muzeja v Beogradu 1953).

Ce pregledamo vse letnike Slovenskega etnografa, ki jih je doslej izdal naš muzej in ki so pač najboljše spričevalo naših znanstvenih prizadevanj, moramo končno priznati, da je bilo več znanstvenih nalog našega muzeja izpolnjenih s tem, da smo mnoge etnografske predmete oziroma njih panoge obdelali v našem časopisu. Pri tem nam je bila nadvse dragocena pomoč slovenskih etnografov izven našega muzeja, stalnih sodelavcev Slovenskega etnografa. Navedemo naj le nekaj tem, ki so se tu obravnavale: valjanje domačega sukna (Kotnik), ljudska noša (M. Ložar, Baš, Matičetov, Orel), ribniška suha roba (Trošt), osovniki, krtače itd. (Ljubič), gorjuške pipe (Orel), lončarski izdelki (Karlovšek, Novak), živinski zvonci (Orel), predmeti iz tkalstva (Račič), panjske končnice in slike na steklo (Dolenc), ljudske stavbe, njih sestavni deli in razna vprašanja ljudskega stavbarstva (Baš, Suklje, Mušič, Ljubič, Vilfan), plug in oralo (Bratanič).

EM pa se ni zanimal samo za predmetno etnografijo, tudi nekaterim netvarnim področjem ljudske socialne in duhovne kulture je posvečal primerno pozornost. Navedemo naj n. pr. ljudske običaje (prim. B. Orel, Slovenski ljudski običaji v Narodopisju Slovencev II. del, oceni o Möderndorferjevih Verovanjih, uverah in običajih, Slovenski etnograf II in V). Raziskovanja ljudskega pesništva in pripovedništva pa se je tov. M. Matičetov lotil intenzivneje, ko smo dobili ožje stike s podeželjem v začetku naših terenskih raziskovanj leta 1948 in spoznali vrsto dobrih pravljicarjev. Raziskovalno delo M. Matičetovega se kaže v tehle člankih: J. Jurčič, Regina Kramar in nosilci folklorne (Razgledi 1948, št. 10); Utrinki iz ljudskega pesništva (Novi Svet 1950, št. 3 in 4, 1952, št. 2, 4, 5); Živa slovenska pravljica (Novi Svet 1952, št. 6); Möderndorferjeve zbirke koroških pripovedk (Slovenski etnograf II, 1949).

Poskrbeli smo za dobre sosedske odnose z avstrijskimi in furlanskimi etnografi, s katerimi imamo mnogo skupnih znanstvenih interesov, sodelovali smo v njihovih glasilih, zasledovali med drugim italijansko in avstrijsko etnografsko literaturo v zvezi s Slovenci ter si prizadevali, da bi pridobili slovensko folklorno gradivo iz inozemstva za Slovenski etnograf. O teh naših prizadevanjih pričajo razne objave M. Matičetovega: Slovenci v delu furlanskega folklorista V. Ostermanna (Razgledi 1949, št. 10—12), Ancora sul »zoc« o »čok« in Friuli (Tesaar 1950, št. 1), Attila fra Italiani, Croati e Sloveni (Ce fastu 1950), Testi friulani su labbra slovene (Ce fastu 1951), v sodelovanju z G. D'Aroncom: Folklorna anketa v Furlaniji, Odgovori slovenskih šolarjev (Slovenski etnograf III/IV, 1951) in končno razprava L. Kretzenbacherja. Slov. pregovori v starih štajerskih rokopisih (Slovenski etnograf V, 1952).

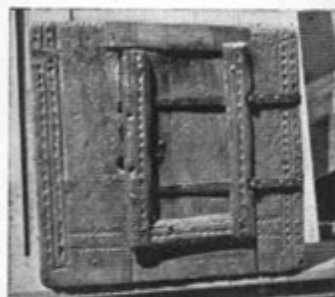
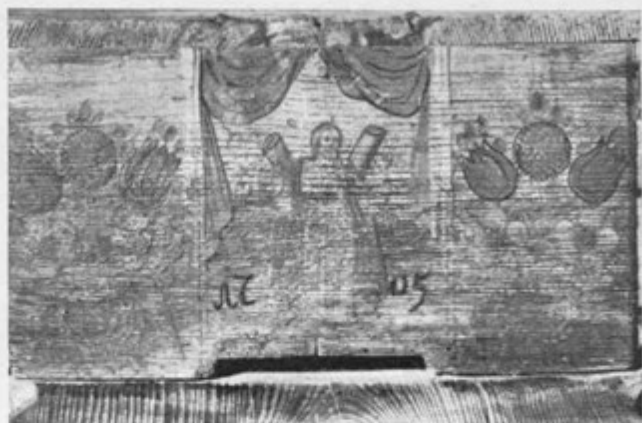
Omejili smo se le na nekaj vej znanstvenega delovanja EM v tem času. Iz njih pa je dobro razvidno, da nam ni pri srcu samo uspešni razvoj EM; v naših znanstvenih prizadevanjih, v katere vključujemo tudi terenska raziskovanja, moremo razbrati dobršen del naše skrbi za razvoj slovenske etnografije po osvoboditvi.

Ljudskoprosopetno delo in popularizacija. Poročilo o delu EM na tem delovnem področju bi bilo vsekakor preobširno, če bi hoteli navajati vsa vodstva po razstavah, vsa predavanja, vse članke v dnevnem časopisju, vse prireditve in druge oblike našega ljudskoizobraževalnega dela v zadnjih šestih letih. Deloma dopolnjuje naše poročilo v tem pogledu etnografska bibliografija v Slovenskem etnografu III/IV in VI/VII.

Iz novih zbirk Etnografskega muzeja v Ljubljani

Sl. 5. Desno:
Panjska končnica
s sv. Andrejem
iz l. 1705
(Visoko pri Kranju)

Sl. 6. Spodaj:
Preprosta pozno-
gotška omarica
iz Gozda-Martuljka

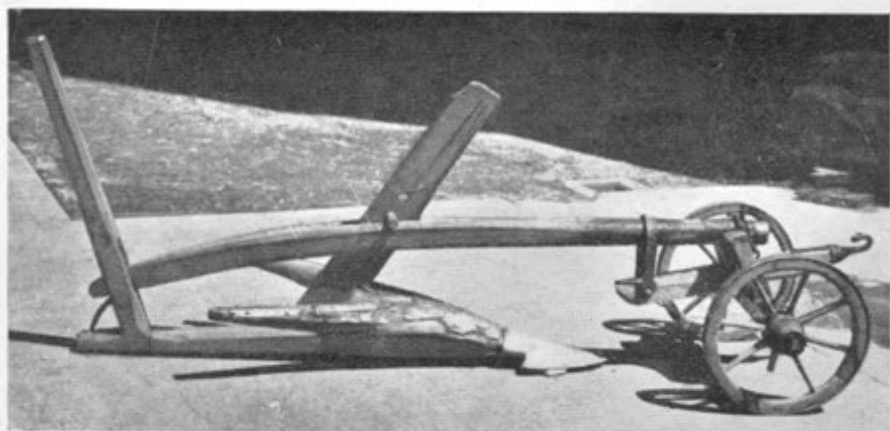

Sl. 7. Zgoraj: Kmečka vrata iz Vodic pri Ljubljani z avstrijskim vojakom (dat. z l. 1782)

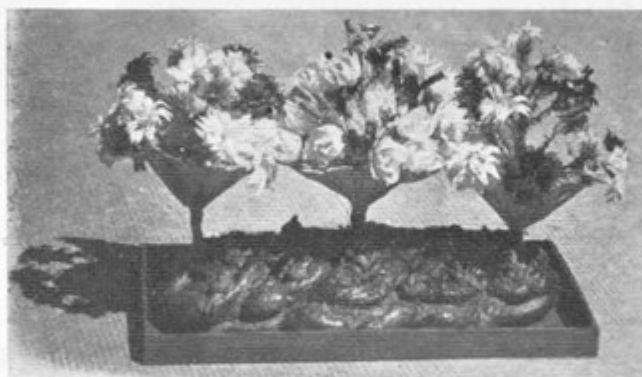
Sl. 8. Levo: »Pile« s križanim in zlatim očenašem iz Ocizle v Slov. Istri (prva polovica 19. stoletja)

Iz novih zbirk Etnografskega muzeja v Ljubljani

Sl. 9. Zgoraj:
Oralo »špičmoh«
z Jezerskega

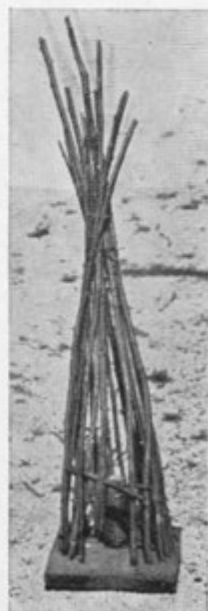
Sl. 10. Levo:
Zenitovanjska
štruca »bosman«
iz okolice Ljutomera

Sl. 11. Maketa kašče
z Dolenjskega

Sl. 12. Peto kolo iz ženit.
običajev (Jezersko)

Sl. 13. Desno: Past za šoje (Dolenjska)

Obiski in vodstva. Našo stalno muzejsko razstavo v zgradbi Narodnega muzeja je v letih 1948 do 1953 obiskalo skupaj 103.442 ljudi. Stalni obiskovalci našega muzeja so zlasti razne šole, udeleženci raznih tečajev ter vojaki in oficirji JLA, medtem ko s sindikati podjetij in tovarn nismo še znali najti stikov, kar je nedvomno ena negativnih točk našega ljudskoizobraževalnega dela v tem času. Veliko važnost pripisujemo raznim obiskom iz bratskih republik ter končno tudi obiskom iz inozemstva.

Med važnejšimi takimi obiski bi mogli imenovati skupino študentov etnografov z univerze v Beogradu, ki so naš muzej obiskali s prof. dr. Barjaktarovićem. Ob tej priliki smo v muzeju priredili majhno razstavo pomembnejšega etnografskega tiska na Slovenskem od Valvasorja do danes, ob kateri je tov. Milko Matičetov podal kratek pregled razvoja slovenske etnografije. Tudi študentje etnografi zagrebške univerze so si pod vodstvom prof. dr. Gavazzija in dr. Bratanića ogledali naše etnografske zbirke. Med obiskovalci znanstveniki iz inozemstva pa naj med drugimi navedemo prof. Ernesta de Martina, etnologa iz Rima, prof. Luiso Zambotti, paleoetnologinjo iz Milana, Barbaro Krader, folkloristinjo iz ZDA, dr. L. Kretzenbacherja, univ. doc. iz Grada, Angela Stefanuccia iz Rima, Genovefo Calame iz Pariza, prof. Cherbulieza iz Züricha, Joela Halperna iz ZDA, dr. Jaapa Kunsta iz Amsterdama in druge.

V številnih primerih smo poskrbeli za strokovno vodstvo po razstavnih zbirkah. Nameščenci našega muzeja so primerno tolmačili zbirke skupinam obiskovalcev kakor tudi posameznikom. Ravnatelj B. Orel je sestavil začasni vodnik po razstavnih zbirkah, ki pa je sedaj namenjen le interni uporabi naših nameščenecv.

Predavanja. V številnih predavanjih smo popularizirali etnografsko znanost in naša terenska raziskovanja. Taka predavanja, ki so jih večidel spremljale skioptične slike, so bila v Ljubljani, Mariboru, Novem mestu, Tolminu, Novi Gorici, Kanalu, Anhovem, Postojni in drugod. Okrog 28 predavanj o etnografiji in pomenu etnografskih raziskovanj smo povezali z našim terenskim delom. S temi predavanji smo si utirali naša raziskovalna pota po terenu, mimo tega pa smo z njimi opravili pomembno ljudskoprosvetno delo. V še večji meri pa smo skušali izpolnjevati naše ljudskoprosvetne naloge na podeželju ob priliki naših raziskovanj s predavanji kakor: o znanosti in praznoverju, o razvoju obdelave zemlje od praskupnosti do danes na domačih zgledih itd. Končno naj bo omenjenih še nekaj drugih, prav tako važnih predavanj: o ljudskih plesih (Ljudska prosveta), o zbiranju podatkov o ljudskih tekstilih in nošah (Sola za umetno obrt), o nekaterih vprašanjih naše vasi, pristno in nepristno v naši etnografiji, zimski ljudski običaji (vse v ljubljanskem radiu), o varstvu etnografskih spomenikov (Zavod za varstvo kulturnih spomenikov) ter naposled o ljudskih pripovednikih (Slavistično društvo).

Etnografske razstave in folklorne prireditve. V naše ljudskoprosvetno delo na podeželju sodijo nadalje posebne etnografske razstave v Šmarjah pri Grosupljem, Kopru in St. Vidu pri Stični. Le-té smo priredili ob zaključku terenskega dela v imenovanih krajih z namenom, da seznanimo ljudstvo z gradivom, zbranim na naših raziskovanjih. Razstavi v Šmarjah in v St. Vidu sta trajali po en dan, v Kopru pa en teden. Tu moramo seveda navesti tudi veliko etnografsko razstavo, ki jo je EM priredil od 22. junija do 12. julija 1953 v Moderni galeriji o priliki ljubljanskega festivala. Ta razstava je prikazala v fotografijah, risbah, slikah, grafikonih in nabranih

etnografskih predmetih del našega dosedanjega etnografskega raziskovanja na terenu, to je dela 9 terenskih ekip. (Več o tej razstavi govori poseben članek N. Kureta v tem letniku Slovenskega etnografa.) Vse naše etnografske razstave na podeželju in v Ljubljani je obiskalo nad 9000 ljudi.

O priliki našega etnografskega raziskovanja v Dekanih in v Št. Vidu pri Stični smo organizirali folklorni skupini, ju naučili starih ljudskih plesov, zapisanih v tamkajšnjem kraju. Taka skupina je nastopila z domačimi plesi v Dekanih na brškem opasilu, pozneje pa še na Glavnem trgu v Kopru, kjer smo ta nastop povezali z etnografsko razstavo v Mestnem muzeju. Prav tako je bila v Št. Vidu folklorna plesna prireditel v času naše etnografske razstave. Folklorna skupina v Marezigah, ki smo jo tudi organizirali v času našega terenskega dela, je nastopila z domačimi plesi šele po odhodu naše ekipe v Ljubljano.

Sodelovanja. EM je pokazal v tem času obilo razumevanja za sodelovanje z muzejskimi in raznimi kulturnimi in znanstvenimi ustanovami ter z družbenimi organizacijami.

V najožjih stalnih stikih je muzej z Zavodom za varstvo kulturnih spomenikov, saj ravnatelj našega muzeja vodi pri njem referat za varstvo etnografskih spomenikov. Omejili se bomo le na nekaj važnejših oblik sodelovanja.

Za svoje terenske zaupnike je Zavod leta 1948 organiziral tečaj, na katerem je B. Orel predaval o varstvu etnografskih spomenikov, M. Matičetov pa je imel koreferat o varstvu etnografskih spomenikov v sežanskem okraju. Ob zaključku tega tečaja je bila v Moderni galeriji interna razstava spomeniškega varstva, na kateri je naš muzej uredil etnografski del. Kmalu zatem je Zavod za varstvo kulturnih spomenikov skupno z ministrstvom za prosveto organiziral restavratorsko-preparatorski tečaj, na katerem je sodeloval Ivan Rosulnik, restavrator našega muzeja. Podoben tečaj, ki je bil zveznega značaja in je trajal dalj časa, je Zavod z ministrstvom za prosveto organiziral leta 1951. Na tem tečaju je predaval B. Orel o etnografiji, Jelka Urhova pa o tehnologiji tkanin ter o konserviranju in restavriranju ljudskih tekstilij. Na posvetovanju konservatorjev v Splitu marca 1953 je tov. B. Orel sodeloval z referatom o problematiki etnografskega spomeniškega varstva v naši državi.

Po drugi strani pa moremo govoriti tudi o pomoči Zavoda našemu muzeju. Tako nam je restavratorski odderek restavriral nekaj slik na platno iz naših zbirk, med drugim 9 votivnih podob iz Mokronoga in Blečjega vrha pri Trebelnem ter pregledal preparirane železne predmete.

Sodelovali smo z mnogimi muzeji v Ljubljani in drugod v Sloveniji. Omenili smo že, da smo za Muzej za Dolenjsko v Novem mestu in Tolminski muzej zbrali o priliki našega terenskega dela etnografske predmete, za Okrajni muzej in arhiv v Novi Gorici pa smo jih na terenu evidentirali in popisali. Notranjskemu muzeju smo pomagali z nasveti pri delni preureditvi etnografskega oddelka, pa tudi skupni pregledi postojnske okolice so bili za imenovani muzej koristni in plodonosni. Narodnemu muzeju je tov. Rosulnik pomagal pri arheoloških izkopavanjih na Bledu, našemu muzeju pa je tovariš Barbič, preparator Prirodoslovnega muzeja, pomagal restavrirati tri bohinjske kožuhe. Prirodoslovnemu muzeju smo se oddolžili z nekaterimi mizarskimi deli.

Dalje moremo govoriti o določenih sodelovanjih z muzeji v drugih republikah in v inozemstvu ter prav tako o našem sodelovanju na konferencah,

razstavah itd. Predvsem imamo stike z Etnografskima muzejema v Zagrebu in v Beogradu. Tako je ravnateljica EM v Zagrebu, tov. prof. Gušićeva, pregledala naše južnoslovanske zbirke noš in drugih tekstilij in nam o teh predmetih dala podatke, s katerimi smo mogli izpopolniti naše inventarne knjige. V Etnografskem muzeju v Beogradu pa smo temeljito pregledali vso zbirko Arsenovičevih akvarelov ter si dodatno oskrbeli še nekaj kopij za naš muzej.

Za razstave ljudske umetnosti narodov Jugoslavije v inozemstvu je naš muzej prispeval 110 predmetov iz slovenske ljudske umetnosti ter sodeloval že pri pripravah za omenjene razstave (več o njih v posebnih poročilih v tem letniku Slovenskega etnografa). Razstava je bila letos likvidirana in našemu muzeju so bili vrnjeni vsi predmeti, med katerimi pa je bilo žal nekaj občutno poškodovanih (slike na steklo in keramični izdelki). — V okviru razstave »Gostoljubna Avstrija« je bila letos prirejena v Welsu mednarodna razstava evropskih podobnjakov, za katero je naš muzej poslal 13 primerkov malega kruhka iz Stare Loke. — Pomembni so tudi naši dosedanji stiki z Etnografskima muzejema v Gradcu in na Dunaju.

Od ostalih kulturnih in znanstvenih ustanov naj na prvem mestu navedemo Inštitut za slovensko narodopisje pri Akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani, ki je z manjšimi finančnimi sredstvi vsako leto podprl naše delo na terenu. — Živi so naši stiki z Glasbeno-narodopisnim inštitutom v Ljubljani in etnološko stolicco na ljubljanski univerzi. Studentom imenovane stolice so stalno na razpolago naša strokovna knjižnica in zbirke, vrhu tega pa jih radi sprejemamo v naše etnografske ekipe. — V obojestransko korist se dalje razvijajo odnosi med našim muzejem in Šolo za umetno obrt v Ljubljani. Dijaki omenjene šole sodelujejo kot risarji v naših etnografskih ekipah, obratno pa naš muzej nudi šoli razne usluge s svojimi etnografskimi zbirkami.

Med darovalci predmetov našemu muzeju smo omenili podjetje »Triglav film«, s katerim smo bili že v času snemanja prvih slovenskih filmov v tesnih stikih. Za film »Na svoji zemlji« smo posodili več etnografskih predmetov, ki so bili potrebni za opremo kmečke kuhinje. Pomagali smo dalje pri pripravah za film »Visoška kronika«, še več pa pri filmu »Kekec«, za katerega smo posodili iz naših zbirk večje število etnografskih predmetov. Za svoj obzornik je »Triglav film« snemal v našem muzeju gorjuške pipe. Slovensko narodno gledališče se po svoji načrtovalki kostumov pogosto obrača na nas s prošnjo, da bi mu postregli z gradivom in nasveti s področja slovenskih ljudskih noš (Matiček se ženi, Deseti brat, Razvalina življenja, Miklova Zala itd.).

Tudi številnim drugim interesentom, to je raznim kulturnim delavcem, upodablajočim umetnikom, uredništvom časnikov in časopisov idr. smo bili stalno na uslugo z našim slikovnim gradivom z raznih področij ljudskega življenja.

Z zastopniki pionirske organizacije smo obravnavali vprašanje vključevanja ljudskih običajev v mladinsko praznovanje pomladi, z Društvom prijateljev mladine pa smo sodelovali pri določanju noše za Dedka Mraza.

Končno moramo omeniti sodelovanja na raznih zborovanjih, konferencah in zasedanjih. Tako je B. Oreš na zborovanju zgodovinarjev v Solkanu poročal o naših etnografskih raziskovanjih na terenu, medtem ko je na zasedanju muzejskega sveta pri ministrstvu za prosveto imel referat o razvoju EM in njegovem današnjem stanju, na etnografsko-muzejski konferenci v Beogradu leta 1951 pa je sodeloval z referatom »K problemu etnoparda«.

S tem bi bil podan naš pregled o delu EM v zadnjih šestih letih. Morda smo prezrli razne podrobnosti in tudi o problemih na posameznih delovnih področjih smo morda še vse premalo govorili. Vsekakor ima EM svojo obširno problematiko, ki pa končno izhaja večidel iz enega samega osnovnega vprašanja: lastna muzejska zgradba. Z rešitvijo tega že dolgo aktualnega vprašanja bi bila sama po sebi rešena vrsta ostalih vprašanj. Vprašamo se: *Kako dolgo bomo še trpeli, da bo EM, naša centralna etnografsko-muzejska ustanova, brez svojih lastnih prostorov?*

Résumé

L'ACTIVITÉ DU MUSÉE D'ETHNOGRAPHIE DE LJUBLJANA

L'auteur donne un compte-rendu de l'activité du Musée d'Ethnographie de Ljubljana pour la période du 1er décembre 1947 jusqu'au 31 décembre 1953. D'abord, il rapporte sur les changements du personnel, pour passer, ensuite, aux nouvelles acquisitions destinées aux collections, puis au complètement des collections exposées, à la préparation et à la restauration des collections, aux dépôts, à la bibliothèque, pour aboutir à l'activité des recherches sur lieu, au travail scientifique et de culture publique et, enfin, aux différentes occasions de collaboration. Une époque très importante et tout à fait nouvelle dans l'activité du Musée d'Ethnographie, dans ce délai, a été inaugurée par les recherches systématiques de la culture populaire de différentes contrées ethniques du territoire slovène. Jusqu'à présent, dix équipes du Musée d'Ethnographie ont évolué leur activité sur lieu, en parcourant le *Dolenjsko* (la Basse Carniole), le *Primorsko* (le Littoral) et l'*Istrie Slovène*. Elles ont réussi à recueillir un matériel extrêmement abondant de notices, de photos, de dessins et d'objets ethnographiques. Les matériaux de ces recherches seront publiés dans des éditions spéciales auprès de l'Académie Slovène des Sciences et des Beaux-Arts de Ljubljana. Par un travail collectionneur systématique, le Musée d'Ethnographie a acquis un grand nombre d'objets ethnographiques par lesquels maintes lacunes dans les collections ont été comblées. Un élément très important dans l'activité du Musée d'Ethnographie est la publication de la revue scientifique «*Slovenski etnograf*», autour de laquelle presque tous les ethnographes slovènes se sont groupés. Un travail considérable a été effectué aussi dans le domaine technique et conservateur ainsi que dans les autres domaines d'activité. Le compte-rendu est beaucoup moins réjouissant lorsqu'il passe aux expositions permanentes du Musée. Celui-ci s'efforce à compléter et à réorganiser ses collections exposées, mais ses possibilités d'exposition sont, à vrai dire, extrêmement limitées. La raison principale en est le fait que le Musée d'Ethnographie est, toujours encore, obligé de recourir à l'hospitalité du Musée National dont il ne peut employer qu'un nombre restreint de salles d'exposition.